

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

w sprawie ze skargi uczestnika H. K. o wznowienie postępowania
w sprawie o sygn. akt I Ca (...) zakończonej prawomocnym postanowieniem
Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 stycznia 2018 r.
z wniosku M. M., R. M., K. G. i E. G.
przy uczestnictwie H. K., S. R., W. R., H. R. i J. R.
o ustanowienie służebności drogi koniecznej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 stycznia 2020 r.,
zażalenia uczestnika H. K.
na postanowienie Sądu Okręgowego w T.
z dnia 24 września 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Uczestnik H. K. wniósł skargę o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 stycznia 2018 r. Jako podstawę wznowienia powołał przyczynę restytucyjną (art. 403 § 2 k.p.c.) argumentując, że po prawomocnym zakończeniu postępowania o ustanowienie służebności drogi koniecznej powziął wiedzę o nowych dowodach i okolicznościach, mających znaczenie dla sprawy, a które nie były uwzględnione w

prawomocnie zakończonym postępowaniu. Na poparcie skargi wniósł o przeprowadzenie dowodu z zaświadczenia Starosty B. z dnia 22 lutego 2018 r. (znak (...)), doręzonego jego pełnomocnikowi w dniu 26 lutego 2018 r., na okoliczność, że jedynie mapa ewidencyjna obrębu I. w skali 1:2000 przyjęta do Państwowego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego prowadzonym w Starostwie Powiatowym w B. (dalej jako: „PZGiK”) w dniu 9 kwietnia 1979 r., pod nr (...) wykazuje w swej treści użytek drogowy w działce (...), ustalony i pomierzony w dacie jej sporządzenia, to jest w roku 1979 r., a służebności drogowe nie stanowią treści map ewidencyjnych, jak i zasadniczych, gdyż ustalenie służebności nie należy do kognicji organów administracyjnych. W przekonaniu skarżącego dowód ten powinien stanowić podstawę wznowienia postępowania został bowiem pozyskany po jego prawomocnym zakończeniu, nie został ujawniony w jego toku, uczestnik nie miał możliwości jego uprzedniego wykorzystania, a ma on wpływ na wynik sprawy.

Postanowieniem z dnia 24 września 2019 r. Sąd Okręgowy w T. odrzucił skargę, uznając, że nie została oparta na ustawowej podstawie. Wskazał, że wnioskowany przez uczestnika dowód powstał już po wydaniu postanowienia Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 stycznia 2018 r., tymczasem podstawą wznowienia postępowania mogą być tylko okoliczności faktyczne i środki dowodowe istniejące już w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, nie zaś powstałe po jej dacie. Ponadto w sprawie o wznowienie chodzi o dowody nieujawnialne, a zaświadczenie Starosty B. z dnia 22 lutego 2018 r., dotyczy okoliczności faktycznych, które nie posiadają cech nowości w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c., ze względu na ich ujawnialność w toku poprzedniego rozpoznania sprawy. Państwowy zasób geodezyjny jest jawny, nie było zatem obiektywnych przeszkód by przy zachowaniu należytej staranności skorzystać ze zgromadzonych w nim dokumentów w toku prawomocnie zakończonej sprawy. Niezależnie od powyższego stwierdził, że nawet gdyby przywoływane przez skarżącego zaświadczenie uznać za „nowe” to brak jest podstaw do przyjęcia, że mogłoby mieć ono wpływ na wynik sprawy o ustanowienie drogi koniecznej. Przekonują o tym jednoznacznie motywy postanowienia Sądu Okręgowego w T. z dnia 25 stycznia 2018 r.

Od powyższego postanowienia zażalenie złożył uczestnik H. K. domagając się jego uchylenia i przekazania skargi o wznowienie postępowania Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie art. 410 § 1 w zw. z art. 403 § 2 k.p.c. oraz art. 233 § 1 i 328 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia nowym rozstrzygnięciem. Nadzwyczajny charakter tego środka zaskarżenia, powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu wznowieniu postępowania sądowego może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2014 r., III CZ 55/14, nie publ.).

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. podstawą wznowienia postępowania jest późniejsze wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Wskazuje się, że możliwość skutecznego powołania się na przyczynę restytucyjną, uzależniona jest od zaistnienia łącznie trzech przesłanek: wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane, możliwości ich wpływu na wynik sprawy i niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, niepubl. i z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, niepubl.).

Wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c. dotyczy faktów i środków dowodowych, które poza przesłanką ich nieujawnienia w postępowaniu prawomocnie zakończonym, powinny być dla strony skarżącej „nieujawnialne”. Przepis ten obejmuje fakty nieujawnialne albo stronie nieznane i dla niej niedostępne. Fakty natomiast „ujawnialne”, czyli te, które strona powinna znać, tj. miała możliwość dostępu do nich, nie są objęte hipotezą tego przepisu (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2005 r., III

CZP 134/04, niepubl. i z dnia 29 marca 2007 r., II UZ 3/07, OSNP 2008, nr 11-12, poz. 178). Niemożność skorzystania z okoliczności faktycznych czy środków dowodowych powinna być wykazana. Niewiedza strony o nich musi wynikać z przyczyn obiektywnych, a nie z zaniechania strony postępowania czy jej pełnomocnika (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CZ 48/16, niepubl.).

W odniesieniu do przedłożonego przez uczestnika dowodu w postaci zaświadczenia Starosty B. z dnia 22 lutego 2018 r., to nie zdołał on wykazać aby zachodziła niemożność uzyskania takiego dokumentu w trakcie postępowania, którego dotyczy skarga. Skarżący przyczyn nieskorzystania z tego dowodu upatrywał w facie jego „nieujawnialności” na etapie postępowania rozpoznawczego, wskazując, że powołane w toku procesu biegłe sądowe z zakresu geodezji i kartografii sygnalizowały brak w aktach sprawy mapy z pomiarami drogi dokonanymi na okres kwietnia 1979 r.

Uczestnik w toku postępowania sądowego o ustanowienie drogi koniecznej, które trwało kilka lat miał obiektywną możliwość złożenia wniosku do PZGiK o doręczenie mu zaświadczenia, z którego tak jak z tego otrzymanego po prawomocnym zakończeniu postępowania, wynikałoby że mapa ewidencyjna obrębu I. w skali 1:2000 przyjęta do PZGiK w dniu 9 kwietnia 1979 r. pod nr (...) wykazuje w swej treści użytek drogowy w działce (...), ustalony i pomierzony w dacie jej sporządzenia, to jest w roku 1979 r. Dokument ten jako stwierdzający okoliczności „ujawniane”, a zatem dostępne stronie jeszcze w toku zakończonego postępowania nie został przez uczestnika powołany jedynie na skutek braku należytej staranności, nie zaistniały bowiem takie okoliczności, które uniemożliwiłyby skarżącemu złożenie wniosku do Starosty o otrzymanie z PZGiK stosownego zaświadczenia w oparciu o dokumenty źródłowe zasobu geodezyjnego i kartograficznego. Brak wiedzy specjalnej z dziedziny geodezji i kartografii oraz stanowisko biegłych zajęte w toku postępowania rozpoznawczego, nie stało temu na przeszkodzie, skoro bez przeszkód czynności takie zostały podjęte po prawomocnym zakończeniu postępowania. W konsekwencji uczestnik przy dołożeniu należytej staranności mógł skorzystać z możliwości uzyskania

analogicznego zaświadczenia w oparciu o jawne zasoby PZGiK w toku postępowania o ustanowienie drogi koniecznej.

Trafnie Sąd Okręgowy wskazuje, że akceptacja stanowiska skarżącego powodowałaby, że wznowienie postępowania byłoby uzależnione od podjęcia przez inicjatora postępowania wznowieniowej aktywności w dogodnym dla niego terminie, po prawomocnym zakończeniu postępowania, mimo że mógł i powinien ją podjąć, w celu wykazania swych racji, w trakcie postępowania o ustanowienie służebności drogi koniecznej.

W płaszczyźnie art. 403 § 2 k.p.c. nie mieści się zarówno środek dowodowy powstały już po wydaniu zaskarżonego orzeczenia jak i istniejący przed jego wydaniem i znany stronie, którego jednak nie powołała w poprzednim postępowaniu, choć istniała taka możliwość i obiektywna potrzeba (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2018 r., I UZ 66/17, nie publ.). Skarga oparta na przyczynach restytucyjnych nie ma służyć naprawianiu błędów uczestnika popełnionych przy przygotowaniu lub prowadzeniu prawomocnie zakończonego postępowania, lecz stworzyć mu tylko możliwość skorzystania z takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, których powołanie w tym postępowaniu rzeczywiście nie było możliwe (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1967 r., I PZ 20/67, OSNCP 1967, nr 11, poz. 209, z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969, nr 2, poz. 36, z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 601/09, niepubl., i z dnia 22 października 2011 r., I CZ 115/11, niepubl.).

Przyjmuje się, że wpływ wykrytych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych na wynik sprawy wyraża się w tym, że ich uwzględnienie w prawomocnie zakończonym postępowaniu mogłoby prowadzić do innego rozstrzygnięcia sprawy, dlatego że poczynione wcześniej w sprawie ustalenia faktyczne okazałyby się wadliwe lub mogłyby być dokonywane dalsze ustalenia faktyczne podważające dotychczasowy wynik sprawy (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2017 r., III CZ 7/17, niepubl.).

Wobec niemożności przypisania informacjom zawartym w zaświadczeniu Starosty B. z dnia 22 lutego 2018 r. przymiotu dowodu, który mógłby stanowić, z

przyczyn wyżej podniesionych, przesłankę restytucyjną, o której mowa w art. 403 § 2 k.p.c. bezprzedmiotowe są zarzuty zażalenia kwestionujące stanowisko Sądu Okręgowego, że okoliczności w nim stwierdzone nie mogły mieć wpływu na wynik sprawy objętej skargą.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 i 13 § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

aj